

УДК 811'82-31

DOI 10.32999/ksu2413-3337/2019-36-2

**ОБРАЗНИЙ СКЛАДНИК КОНЦЕПТУ ЖІНКА
У РОМАНІ Д. Г. ЛОУРЕНСА «WOMEN IN LOVE»**

Базилевич Наталія Вікторівна,
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри англійської мови та методики її викладання
Херсонський державний університет
bazylevych.natali@gmail.com
orcid.org/0000-0002-5800-4915

У статті схарактеризовано мовні засоби, що репрезентують образний складник концепту ЖІНКА у текстовій площині роману Д. Лоуренса «Закохані жінки». Встановлено, що домінуючими засобами є порівняння та концептуальні метафори, які актуалізують когнітивні ознаки незалежної, привабливої, витонченої леді, спокусниці, частково егоїстичної, інтелектуально розвинутої, готової стати рівною з чоловіком.

Ключові слова: гендер, концепт, концептуальна метафора, когнітивні ознаки, образний складник.

**FIGURATIVE COMPONENT OF THE CONCEPT OF WOMAN
IN THE NOVEL «WOMEN IN LOVE» BY D. L. LAWRENCE**

Bazylevych Nataliia Viktorivna,
Candidate of Philological Sciences,
Assistant professor at the Department of English Language and Methods of its Teaching
Kherson State University
bazylevych.natali@gmail.com
orcid.org/0000-0002-5800-4915

The article is aimed at analyzing linguistic means that explicate the figurative component of the concept of WOMAN in the novel «Women in Love» by D. L. Lawrence.

In the modern world as the result of dynamic processes of social practices the concept of gender, which was earlier considered as a secondary element of social dimensions, has become actual. The essence of the notion of «gender» and its aspects are being studied by representatives of various scientific fields (history, philosophy, sociology, linguistics). In the context of such research a considerable number of linguistic works has been focused on the studying of the concept of WOMEN. In this perspective, the novels of D. Lawrence as a representative of the modernism of the twentieth century are of particular interest because images of women occupy the central position in his works. Although J. Lawrence's literary heritage is the subject of the study of many literary critics and linguists, the representation of the concept of WOMAN in the novel «Women in Love» was considered neither in foreign nor in Ukrainian linguistics.

It has been established that the dominant means which represent the figurative component of the concept of WOMAN are comparison, conceptual metaphor and allusion. These means actualize the cognitive features of independent, attractive, sophisticated lady, sexually active, partly selfish, intellectually developed, ready to establish a sign of equality in the «woman-man» relationship.

Key words: gender, concept, conceptual metaphor, cognitive features, figurative component.

У сучасному світі в результаті динамічних процесів суспільних практик, складова, котра розглядалася як вторинний складник соціальних вимірів, набуває актуальності. Представники різних наукових напрямів (історії, філософії, соціології, мовознавства) вивчають сутність поняття «гендер», його аспекти.

Аналіз наукової літератури із зазначеної проблеми засвідчує, що у лінгвістиці гендерні дослідження розпочато в 70-х роках ХХ століття такими вченими, як С. Беннет, Дж. Лакофф, Дж. Міллс, Л. Паттерсон, Д. Спендер, Дж. Уїлліамс та ін. [2]. Вплив людського чинника на мову вивчають вітчизняні вчені В. Ващенко, С. Єрмоленко, В. Русанівський, М. Кочерган та ін. Гендерну соціалізацію та ідентичність досліджує

П. Горностаї, гендерний аспект інтерпретації тексту репрезентовано розвідками С. Павличко. Розвідки Ю. Абрамової, Н. Барвіна О. Бондаренка, Н. Киянко присвячені питанням вербалізації гендерної концептосфери. У контексті таких досліджень актуальним стає вивчення концепту ЖІНКА. Вітчизняні лінгвісти досліджують метафоричні номінативні значення цього концепту в українській лінгвістичній культурі (Т. Сукаленко), специфіку його мовної актуалізації в пареміях (В. Калько); аналізують британські прислів'я, що об'єктивують концепт ЖІНКА (Ю. Абрамова); реконструюють його складники в англійській мовній картині світу (Бондаренко О.), тощо. У цьому ракурсі особливої ваги набуває творчість Д. Лоуренса, представника модернізму

XX ст., у творах якого центральне місце посідають образи молодих і незалежних жінок.

Літературна спадщина Д. Лоуренса є предметом дослідження багатьох літературознавців, літературних критиків та мовознавців. Серед західних дослідників слід відзначити роботи Б. Стіла, Ф. Крумптона, Е. Грінспама, П. Пренстона, В. Робертса та ін. Серед вітчизняних мовознавців поетику творів Д. Лоуренса досліджують Н. Жлуктенко, Є. Гончаренко, Н. Стирнік та ін.. Проте репрезентація концепту ЖІНКА у романі «Закохані жінки» не розглядалася ні в зарубіжному ні в українському мовознавстві.

Мета статті полягає у виявленні мовних засобів, котрі репрезентують образний компонент концепту ЖІНКА у романі «Закохані жінки».

Образний складник концепту актуалізує релевантні ознаки практичного знання [1]. Як категорія свідомості образ формується сприйняттям, пам'яттю, уявою, отриманим досвідом (знаннями, враженнями). Аналіз текстової площини роману дозволив дійти висновку, що неповторність, унікальність жінки актуалізується порівняннями. Автор порівнює її з елементами: 1. Флори:

- бутон: *She was like a strange unconscious bud of powerful womanhood* [4, p. 281]; жінка на думку автора – бутон, наповнений красою, силою, витривалістю.

- квіткою: *Now, washed all clear by her tears, she was new and frail like a flower just unfolded, a flower so new, ...; 367 She was dilated and brilliant, like a flower in the morning sun* [4, p. 407]; квітка репрезентує жіночу вроду.

- горхіом: *Ursula feels she must break out of it, like a nut from a shell which is unreality* [4, p. 124]; порівняння жінки з горіхом актуалізує намір героїні повністю змінити життя, позбутися старих звичок, зв'язків із минулим, розірвати коло болісних моментів, гірких розчарувань.

2. Фауни:

- пташкою: *She felt like a bird flying in the air, as her voice soared out, enjoying herself...* [4, p. 427]. У наведеному прикладі жінка уподібнюється до птаха своїм емоційним станом, лексична одиниця **flying** актуалізує відчуття польоту, а значить, свободи.

- конем: *And woman is the same as horses: two wills act in opposition inside her. With one will she wants to subject herself utterly. With the other she wants to bolt, and pitch her rider to perdition* [4, p. 201]; як кінь, жінка може повністю підкоритися чоловіку, і в той же час, може проявити жорсткість, навіть брутальність дикуна.

- хижими тваринами: *You walk like all the great predators* [4, p.45]; жінка може бути лютою, безжальною, схожою на неприборкану тварину.

- вовчицею: *Nevertheless, when her husband was away, she would come down like a wolf on the crawling supplicants* [4, p. 563]; вовчиця

символізує сміливість, запальність жіночого характеру.

3. Міфічними істотами:

- ангелом: *As she stood bearing herself pensively, the rapt look on her face, that seemed spiritual, like the angels, but which came from torture, gave her a certain poignancy that tore his heart with pity. He saw her bowed head, her rapt face, the face of an almost demoniacal ecstatic* [4, p. 124].

- дияволом: *She had a rapt, triumphant look, like the fallen angels restored, yet still subtly demoniacal, now she held Birkin by the arm.* [4, p. 35].

- піфією (віщункою і жрицею Аполлона): *She sat convulsed with fury and violation, speechless, like a stricken pythoness of the Greek oracle* [4, p.139]

- дафною (німфою): *Sometimes she beat her wings like a new Daphne, turning not into a tree but a machine* [4, p. 164]. Порівняння жінки з міфічними створіннями актуалізують загадковість, хитрість, підступність жінки.

Наступним домінантним засобом за кількістю актуалізації в тексті є концептуальна метафора. Метод когнітивної інтерпретації концептуальних метафор сприяв виявленню метафоричних моделей: ЖІНКА – ПРИРОДНЕ ЯВИЩЕ, ЖІНКА – РОСЛИНА, ЖІНКА – ІРРЕАЛЬНА ІСТОТА.

Модель ЖІНКА – ПРИРОДНЕ ЯВИЩЕ представлена концептуальними метафорами, котрі переносять характерні властивості природних явищ на сферу джерело – жінку, репрезентуючи її енергійність, відданість, жертвовність, наприклад: ЖІНКА Є СВІТЛО/ ЖІНКА Є ТЕПЛО: *I'll never forget the light and warmth she gave* [4, p. 42].

Асоціація жінки з рідиною актуалізує її свободу, незалежність, самостійність, наприклад: ЖІНКА Є РІДИНА: *She seemed to flow back, almost like liquid, from his approach, to sink helplessly away from him* [4, p. 482];

Концептуальна модель ЖІНКА – РОСЛИНА репрезентована концептуальними метафорами:

ЖІНКА Є КВІТКА ЛЮДСТВА: *...and made her feel as if she represented before him all the grace and flower of humanity* [4, p. 537]; репрезентація жінки як квітки людства актуалізує жіночу гармонію, вишуканість, досконалість.

ЖІНКА Є ПРОЛІСОК: *Till death, she was his white snow-flower* [4, p.57]; називаючи жінку проліском, автор акцентує увагу читача на її ніжності, тендітності. Пролісок також є символом перемоги добра над лихом, надії на щасливе майбутнє.

Концептуальна модель ЖІНКА – ІРРЕАЛЬНА ІСТОТА актуалізує її дуальність, з одного боку, це приваблива особа, а з іншого, магнетична, містична, фатальна, спокусниця, наділена надприродними силами, своїми чарами здатна знищити чоловіка, наприклад:

ЖІНКА Є ДЕМОН: *It is a fulfillment, Ursula, – the great dark knowledge you have in your head – the dark involuntary being. It is death to one's self – but it is the coming into being of another. <...> You are a palpable body of darkness, a demon* [4, p. 56]. *He saw her bowed head, her rapt face, the face of an almost demoniacal ecstatic* [4, p. 124].

ЖІНКА Є ЗМІЯ-СПОКУСНИЦЯ: *Very well, my dear, and bless you – you got me on a subject I often think about. Serpent!* [4, p. 51];

Для створення контрастності та суперечливості образу жінки автор використовує антитезу: *She was impressive, in her lovely pale-yellow and brownish-rose, yet macabre, something repulsive* [4, p. 16]. У цьому прикладі контрастність образу конструюється поєднанням лексичної одиниці з позитивною семантикою *impressive* 'вражаючий/викликаючий захоплення' з лексичними одиницями, що мають негативну семантику *macabre* 'жахливий', *repulsive* 'огидний'.

Продуктивним засобом створення жіночих образів у романі «Закохані жінки» є також алюзія, імена героїнь стають тотожними їхнім сутностям і визначають їхню долю. Наприклад, ім'я однієї з головних героїнь *Gudrun* 'Гудрун' етимологічно пов'язане зі словами – *gunnr, guthr* 'битва', *run* 'таємниця, магічний знак, руна' та відсилає читача до скандинавського епосу «Сага про Вельсунгів», в якій Сігурд, коханий Гудрун, гине із-за її злого наміру. У романі в ролі Сігурда виступає *Gerald Crich* 'Джеральд Крич', який загинув у кінці роману в результаті конфліктів із його коханою, а також підступів Леркі, нового друга Гудрун, чие ім'я збігається з іншим персонажем скандинавського епосу – Локі. Сам Джеральд уподібнюється скандинавському герою завдяки своїй білявій зовнішності і стриманому характеру: *Gerald Crich came, fair, good-looking* [4, p.73].

Інша героїня – *Ursula* 'Урсула' названа на честь християнської святої, покровительки жіночності. Вона протиставляється Гудрун як символу протиприродної жіночності. Д. Лоуренс не був прихильником емансипованої жіночності, вважаючи це відхиленням від ества жіночої природи [3].

У романі «Women in love» наявні також Біблійні алюзії, так, *Gudrun* 'Гудрун' постає в образі Єви: *She reached up, like Eve reaching to the apples on the tree of knowledge, and she kissed him, through her passion was a transcendent fear of the thing he was, touching his face with her infinitely delicate, encroaching, wonderful fingers. Her soul thrilled with complete knowledge. This was the glistening forbidden apple, this face of a man.* [4, p. 374]. У наведеному прикладі маркером алюзії виступає ключове слово *Eve* 'Єва', яке автор уживає для порівняння героїні роману з біблійним персонажем, жінкою, котра

перша скуштувала плід від Древа Пізнання.

В якості прикладу використання посилань до грецької міфології розглянемо наступний контекст: *The sisters were women, Ursula twenty-six, and Gudrun twenty-five. But both of them had the remote, virgin look of modern girls, sisters of Artemis rather than of Hebe* [4, p. 4]. Маркерами алюзивного посилання виступають ключові слова – *Artemis* 'Артеміда' / *Hebe* 'Геба' – давньогрецькі богині. За допомогою метафоричного перенесення головні героїні роману порівнюються з давньогрецькими богинями. Автор доповнює їхні характери певними особливостями давньогрецьких міфологічних образів, наприклад, Геба – богиня юності, дочка Зевса і Гери, видана заміж за Геракла. Артеміда – цнотлива, завжди юна богиня полювання, символ жіночої цнотливості, покровителька полювання та амазонки. Артеміда – вічна діва, що дала обітницю безшлюбності – дуже важливо відзначити цей факт, оскільки до і після появи цієї алюзії, у тексті наводиться розмова дівчат про заміжжя, в якому обидві виступають проти цієї перспективи.

Отже, образний складник концепту ЖІНКА у романі Д. Лоуренса «Закохані жінки» реалізується засобами порівняння, концептуальної метафори, алюзії, котрі допомагають створити контрастний образ витонченої жінки, сексуально активної, містичної, частково егоїстичної особи, але ця жінка інтелектуально розвинена, намагається бути рівною з чоловіком.

Перспективою подальшої розвідки може бути реконструкція образного складника концепту ЧОЛОВІК у досліджуваному творі Д. Лоуренса «Закохані жінки».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Карасик В. И. О категориях лингвокультурологии. *Языковая личность: проблемы коммуникативной деятельности*. Волгоград: Перемена, 2001. – С. 3–16.
2. Бондаренко О. С. Концепти ЧОЛОВІК і ЖІНКА в українській та англійській мовних картинах світу [Текст] : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філол. наук : 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство. Донецьк, 2005. 19 с.
3. Булашова Н. М. Поэтика рассказов Д. Г. Лоуренса: дисс. ... к. филол. н. М., 2013. 190 с.
4. Lowrence D. H. Women in love. URL : <https://www.planetebok.com/free-ebooks/women-in-love.pdf>

REFERENCES:

1. Karasyk V. I. (2001). O kategoriah linguoculturologii. [On the categories of linguoculturology]. *Yazykovaya lichnost: problemy Kommunikativnoi deyatelnosti*. – Volgograd : Peremena. [in Russian].
2. Bondarenko O. S. (2005) Kontsepty CHOLOVIK I ZHINKA v ukraïnskiiy ta angliyskiiy movnyh kartynah svitu [Tekst] [Concepts of MAN and WOMAN in Ukrainian and English linguistic world pictures]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Donetsk. [in Ukrainian].
3. Bulashova N. M. (2013). Poetika rasskazov D. H. Lourensa [Poetics of D. H. Lowrence's stories]. *Candidate's thesis*. Moscow. [in Russian].
4. Lowrence D. H. Women in love. Retrieved from : <https://www.planetebok.com/free-ebooks/women-in-love.pdf> [in English].